

TRACTATUS

DE ABSOLUTIONE

AD CAUTELAM,

Autore J. TOURNET Advocato Parisiensi.

ILLUSTRISSIMO

AC REVERENDISSIMO DOMINO D.

FRANCISCO,

ROTOMAGENSI ARCHIEPISCOPO,

NORMANIÆ PRIMATI,

S. D.

FAMA est, REVERENDISSIME ANTISTES, sæpe contigisse, ex complurimis ardua montium celsissimorum, Alpium fortè vel Pyrenes anhelanti ascensu scandentibus, ut unus lapillum è loco vertici viciniori in profundissimi præcipitii declivia projiceret, quo statim in ima vergente, fuisse luculentam imbrium nubem solutam, quæ magno impetu cum fragore & repentino profluvio deorsum delaberetur. Idem propè mihi nudiustertius splendidissimæ tuæ mensæ accumbenti, nec tam exquisitis epulis & non esurientes ad carpendum invitantibus intento, quàm urbanis & perdoctis sermonibus tuis attento evenisse comperi. Cùm enim pleraque de censuris Ecclesiasticis coram Pontificii Juris peritissimis Canonicis Bretevilleo Rotomagi Officiali tuo, eodemque vigilantissimo & prudentissimo Cleri Gallici Syndico, atque Acaria Pontifara Vicario quoque tuo, egregiè, ut moris est

tui, differeres, tum excidit mihi Absolutionis ad cautelam mentio : ad quam voculam tanta repente dicendi se tibi seges obtulit, ut etiam sublatis mensis facundissima & nivibus hybernis uberior tua vix quiescere potuerit oratio ; ad cujus splendorem cum tanquam ad Solis jubar mens cogitatioque caligare videretur mea, obstupefacto similis, & trepidante vestigio à conspectu tuo discessi : donec ad me reversus, & eandem quaestionem à quibusdam Juris Canonici Interpretibus agitatum & pertractatum recordatus, paulisper confirmari coepi, manumque calamo admovi, ut breviter id quod non tam de novo protuli, quam quod de tua amplissima disputatione excipere potui, hujusmodi epularum avidis reliquiarum instar objicerem. Debueram tuæ in me benevolentiae, meaque in te observantiae locupletius edere testimonium, sed tamen ingenuorum debitorum, & in quantum facere possunt pro tempore contendentium, exemplo, hunc perbreve Tra-ctatum, quo tibi animo porrigo, accipias rogo, si per tempus & negotia licuerit toto exasse sperans me tibi satisfacturum. Vale.

Reverentia tua addictissimus
J. TOURNET Adv. Par.

TRACTATUS DE ABSOLUTIONE AD CAUTELAM.

CAPUT I.

Quid sit Cautela.

CAUTELA, ut cautio, vox est Jurisconsultorum propria, quorum consilio unicuique cavetur ut securitati suæ provideat. Justinianus in *L. Sancimus 3. C. de Verb. & rer. signific.* definit cautionem *ασφάλεια*, id est securitatem, quæ generali nomine vocatur Satisfactio, speciali Fidejussio; quod in Jure ita frequens est, ut ubique & passim occurrat. Cùm verò homines contentant, aut super civili, aut super criminali controversia, inde fit ut cautio variè constituatur: in civili causa qui cavet, dicitur *Pras*, id est qui præsto est paratusque ad prædia pignori opponenda, hinc *prædiis & prædibus* cavere veteri formula: qui verò in criminali judicio cavebat, *Vas* dicebatur. Ausonius utrumque in monosyllabis describit:

Quis subit in litem capitali judicio? Vas.

Quis cùm lis fuerit nummaria quis dabitur? Pras.

Ex quo colligitur cautionem respicere tempus futurum & in eventum aliquem qui incertus est dari, quasi quædam sit provisio ne tempore res pereat: qui enim in præsentia satisfacere potest, non opus habet gravari cautione. Res enim ipsa cautione est securior, quæ plerumque fragilis est, juxta illud Comici in *Asinaria*:

Semper oculata nostræ sunt manus, credunt quod vident.

Vetus est, nihili cautio est.

Hinc ab Ulpiano dicitur, rem cautione potiore esse, *L. Suspectus §. ff. de susp. tut. & curat.* & à Paulo fragilias cautionis dicitur, *L. Qui ita institutus 66. §. 2. ff. ad Sc. Treb.* & ab eodem incertus cautionis eventus, *L. pupilli 6. ff. quod fals. tut. ant.* An autem sit Cautela idem quoddam Cautio, posset quodammodo dubitari, cum in malam partem plerumque Cautela usurpetur, & pro deceptione videatur accipi. Longè autem aliud est cavere, & aliud decipere, ut etiam cautio plurimum differt à deceptione. Et forsàn eorum nimia subtilitate contigit, qui fraudes formularum aucupiis necebant, ut cautela cœperit haberi pro suspecta & fraudulenta provisione: cum tamen Gallus Aquilius, qui cautionum formulas plurimas edidit, nunquam Juris Civilis rationem ab æquitate sejunxerit, ut Cicero ipse testatur in *orat. pro Caciinna.* Imò & Cautela apud Juris Autores pro cautione sumitur. Duobus certè in locis hanc vocem in ea significatione poni invenio, prior est Caii in *L. si defunctus 15. in fine ff. de procur.* *Qui ad communi dividundo judicium datus est ad agendum, item & ad defendendum videbitur datus, duplici cautela interponenda.* Alter est Pomponii *L. quamvis convenerit, 6. ff. de Pignor. act. prius idonea cautela à debitore pro indemnitate ei præstanda.* Sic eo sensu à Canonistis cautela pro cautione intelligenda est usurpari, quoddam caveatur tam excommunicato quàm parti litiganti: & aliis sic multis in locis absolutionis ad cautelam fit mentio, *cap. Cum desideres cap. per tuas, cap. sacro, cap. venerabili de sentent. excommunic. apud Gregorium, cap. Apostolica de except. apud eundem, cap. veniens de testib. cap. ad presentiam de appellat. & in tribus Constitutionibus Innocentianis, Cap. solet, cap. presenti, cap. venerabilibus de sentent. excommunic. in 6. & aliis plerisque locis.*

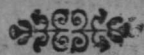
CAPUT II.

Quid sit absolutio ad cautelam.

ABSOLUTIO ad cautelam potest sic utcumque definiri. Absolutio de facto, cum excommunicatio non tenet de jure: quæ definitio est Alexandri III. in *cap. ad presentium de appellationib. apud Greg.* ad hæc verba, *Licet non esset excommunicatus de jure, de facto tamen fecerunt eum absolvi.* Itaque de facto absolvere, & ad cautelam absolvere idem sunt. Vocatur etiam relaxatio ad cautelam, dicto *cap. ad presentiam de appellat. & cap. venerabilibus de sentent. excommunic. in 6.* Dicitur absolutio de facto, nimirum propter cautelam vel cautionem quam tenetur dare absolutus de sistendo iudicio, & parendo sententiæ Episcopi vel alterius excommunicatoris: & ista cautio est juratoria, *cap. ad reprimendum de Off. ordin. quod est Innocentii III. ad Rotomagensem Archiepiscopum & ejus Suffraganeos, cap. cum desideres ibidem: & vocatur etiam fidejussoria, cap. si clericos §. eosdem de sentent. excom. in 6. & aliquando loco sacramenti fit*

fit tantum manualis promissio, *cap. super eo de sent. excomm. apud Gregor.* & illa est forma vel consuetudo Ecclesie: ideoque de facto exigitur, *cap. venerabilibus §. sed si ex causa de sent. excomm. in 6. cap. cum contingat de off. & pot. jud. delegat. in antiquis.* Unde apparet sententiam absolutionis ad cautelam esse provisoriam, & suspendere quodammodo effectum excommunicationis. Quæ si post absolutionem injusta videbitur, ipse excommunicator tenebitur excommunicato ad omne interesse, *cap. sacro de sentent. excomm.* si justa probata fuerit, excommunicatus vicissim tenebitur adinteresse excommunicatori, *ibid.* Præterea de facto etiam est talis absolutio, quia est de gratia quæ facti est, non juris: unde dicitur in *cap. cum contingat §. in ea verò: nihilominus esset et absolutio impendenda humiliter postulanti.* Et hoc tenent Interpretes Juris Canonici secundum Rebuffum in *additionib. ad Regulas Cancellaria regul. 60. de Indulgentiis.* Imò dicitur præter jus, vel supra jus: si enim esset de jure, deberet causæ cognitio in iudicium deduci, ut constaret de veritate causæ appellationis, antequam daretur absolutio ad cautelam, *dicto cap. cum contingat de off. deleg.* & sic contra rationem juris & de gratia speciali sunt introductæ Decretales, *solet, & per tuas de Sent. excomm. in 6.* Eadem absolutio ad cautelam locum etiam habet in sententia suspensionis, *dicto cap. Apostolica de exception. cap. venerabil. de Sent. excomm.* sed in sententia interdicti generalis non admittitur, *cap. presenti de Sent. excomm. in 6.*

Denique dicitur ad cautelam pluribus de causis: vel quòd caveatur excommunicato, ne videlicet illius acta prætextu excommunicationis irrita dici possint; quæ si veritas appareret, facilè rescindi possent: vel quòd caveatur etiam aliis personis, ut sine scrupulo cum absoluto possint communicare, conversari & participare: vel ut amplius caveatur parti contra excommunicatum litiganti, ut post absolutionem liceat cum eo negotium gerere, *cap. solet de Sentent. excomm. in 6. & dicto cap. per tuas.* Sed meliùs Glossa *dicti cap. ad presentiam, & cap. significasti 1. de Homicidio, apud Gregor.* existimat dici absolutionem ad cautelam; quòd scilicet quamvis excommunicatio nulla esse asseratur, tamen ad omnem ambiguitatem tollendam, & ad majorem cautionem excommunicati, ut tutiori loco sit illius conscientia, talis absolutio postuletur, si fortè aliquatenus eà opus esset: & in omnem eventum, si nimirum excommunicatio quæ injusta dicitur, tandem à iudice justa reperiatur: qua forma dicitur quoque pœnitentia ad cautelam *dicto cap. significasti, & sequenti:* cum dubitatur an culpa contracta sit, & pœnitentiâ sit opus, ut in homicidio casuali, & si-

CAPUT III.

Vnde introducta sit Absolutio ad cautelam.

ECCLÉSIA, ut charitatis & veri amoris officina, suorum utilitati & saluti semper invigilat, & tum maximè consulit, cum lædere incautorum & imprudentium opinione videtur. Nam cum vulnus infligere censetur, tunc sanat; cum necare, tunc ad vitam revocat; cum dedecus adferre, tunc dignitatem auget. Ideo excommunicatio, quæ gladius & fulmen vocatur, nunquam est mortalis & noxia, nisi quando contemnitur, *cap. 1. de Sentent. excommunicat. in 6.* Contra, ut ibidem dicitur, est sui naturâ & intentione Ecclesiæ medicinalis, disciplinans, non eradicans. Itaque cautè providere Judex Ecclesiasticus debet, ut in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis fuerit & medentis; ut scilicet qui ita punitur pro temporali aliqua pœna, salutem consequatur in die Domini, *Can. Audi xi. q. 3.* Hinc illud est D. Ambrosii *lib. 2. de Officiis cap. 27.* *Episcopi affectus boni est sanare infirmos, serpentia auferre ulcera, aliqua adurere, non abscindere; denique quod sanari non potest, cum dolore amputare.*

Cùm verò probitas rubore provocetur, ob id medicinalis dicitur excommunicatio ratione effectus, quòd nimirum excommunicati plerumque rubore perfusi se à fidelium consortio videntes exclusos, resipiscant, & ad bonam frugem redeant, *(an. multi II. q. 1.* Inde verisimile est Ecclesiæ mentem esse, ut nemini salutis comparandæ via occludatur, sed quovis tempore misericordiæ & indulgentiæ fenestram aperiat, & quemvis etiam sacris & communionem Sanctorum interdictum admittat & amplectatur, modò humiliter remedium animæ ægrotantis, vel anathematis mucrone sauciatae postulet, & collum Ecclesiæ parenti submittat; ut omnino postquam plenè satisfecerit, absolvatur, vel saltem ad tempus vel ad cautelam absolutionem impetret. Hæc enim cautela vel cautio tam in favorem ipsius excommunicati, quàm cæterorum gratiâ exigitur, ut paulatim incipiat se iudicio Ecclesiæ subicere, qui videbatur illam irritavisse; vel innocens pronuncietur, si sententia in illum lata non teneat: idque videmus à Jure Civili non esse alienum; cum nuntiatio nulla Prætoris partes in prohibendo cessare faciat, *L. unie. ff. de Remissionib. argumento L. 2. c. de Ingenuis manu.* & quod in dicta *L. unica*, dicitur remissionem fieri à Prætoris nuntiationis, quæ non tenet, quamdam videtur habere affinitatem cum eo quod in Jure Canonico dicitur, relaxationem fieri quando non tenet excommunicatio; non aliter quàm cum vicinus nuntiavit novum opus, & hæc nuntiatio non valet, remittit vel missum facit Prætor.

Cùm igitur omnis excommunicatio in eum finem fulminetur, ut errati & delicti veniam petat censurâ notatus, atque ut se reconciliet

Ecclesiæ matri piissimæ; danda est opera, ut quoties absolvi desiderat excommunicatus, audiatur, præsertim cum habet aliquam justam causam sententiæ contra se latæ impugnandæ, ut donec plenius de ea sit cognitum, in omnem eventum vel ad cautelam absolvatur. Sic plerumque dabatur tempus excommunicatis, intra quod satisfacere præcepto Ecclesiæ debebant, quo facto soluti erant vinculo censuræ. Id autem licet ex *Canonibus Apostolorum* colligere *cap. 35. Quicumque Episcopus curam sibi commissam non susceperit, à communionem se junctus esto donec susceperit, εως ἀναλάβῃς τῆς ἐκκλησίας.* Quod si non sua voluntate, sed populi malitia discedere fuerit coactus, maxeat Episcopus. Hic enim in suspenso est excommunicatio, donec satisfecerit, ut in cautela, interim dum examinabitur utrum justè an injustè fuerit excommunicatus. Præterea & in Sardicensi Concilio *cap. 14. vel 17.* apud Gratianum, *Can. si Episcopus fortè iracundus. Si quis innocens ab Episcopo fortè iracundo, à communionem expellatur & excommunicetur, providendum est ne innocens damnetur aut perdat communionem, οὐκ ἐπιτίθειται ἄνευ ἀδίκου τὸν πιστὸν κατὰ κλίμακα, καὶ τῆς κοινῆς ἐκκοινωνίας ἀποσπείδεται.* Præterea si qua alia ratio clara & manifesta appareat, qua sententia injusta, vel nulla, vel post appellationem interpositam lata arguatur, certum est iis casibus absolutioni ad cautelam locum esse; & ideo cum talis sententia non liget, excommunicatum interim relaxandum esse, *cap. solet, cap. venerabilibus de sentent. excommunic. in 6.* aliisque supra citatis.

CAPUT IV.

Quibus in casibus locum habeat Absolutio ad cautelam.

EXCOMMUNICATIO multipliciter dividitur, ac potissimum duplex ejus adfertur divisio; prior est, quod omnis excommunicatio aut jure ipso, aut ab homine feratur, *cap. religioso, cap. eos qui, cap. cum quis de sentent. excommun. in 6.* Quæ fertur à canone, dicitur sententia Juris: quia vi ac potestate Juris sive canonis absque hominis vel Judicis alicujus ministerio infertur: & tunc cum jure producitur sententia, dicitur *Canon lata sententia*, sicque vocatur *cap. 2. de præscript. in 6.* Notandum tamen est ipso jure vel facto incurere sententiam excommunicationis idem esse, *cap. quia periculosum de sentent. excommun. in 6.* Cum verò infertur sententia à Judice, dicitur *Canon ferenda sententia*, eodem ferè modo quo in Civili Jure id quod ipso jure fieri dicitur, opponitur ei quod fit per officium Prætoris, id est ope vel ministerio Magistratus, *L. 1. ff. quod falso tutor. aut. L. 1. ff. quib. mod. ususfr. amitt.*

Altera est divisio excommunicationis, nempe cum una major dicitur, altera minor: illa est separatio hominis Christiani à communionem fidelium, & à corpore Christi, id est Ecclesia, *Can. Angeltrudam 111. q. 4.* Minor est separatio à participatione Sacramentorum

tantum : utraque ligat, & animam potissimum afficit. Itaque cum quis vel à canone sive ipso jure, vel ab homine aut Judice scilicet Ecclesiastico, vinculo excommunicationis se innodatum esse dubitat, postulare potest per Judicem competentem se absolvi ad cautelam, *dicto cap. solet eod.* Nam aut excommunicatio tenet, id est ritè lata est, etiamsi parum justa : aut non tenet, hoc est nulla est. Si tenet sententia, opus est absolutione : si non tenet, absolutio non est necessaria, sed declaratio tantum nullitatis, & excommunicatus non est absolvendus cum verè non sit ligatus, sed declarandus est non ligatus, *cap. cum contingat de off. deleg. apud Gregor.* Primo casu quando tenet excommunicatio, si excommunicatus appellet, ad suum excommunicatorem debet remitti, neque absolvi ab eo ad quem appellavit, nisi urgente necessitate periculum sit in mora, vel in ipso mortis articulo à quolibet Presbytero, *cap. eos qui de sent. excomm. in 6.* vel cum Episcopus qui excommunicavit, malitiosè differt absolutionem, *dicto cap. per tuas & cap. venerabilibus.* At secundo casu cum excommunicatio non tenet, quamvis non sit necessaria absolutio, & excommunicatus possit stare in judicio, *dicto cap. per tuas* ; tamen ut plurimum absolutio postulatur, quæ dicitur ad cautelam, *dicto cap. solet.*

Ubicumque ergo excommunicatio nulla est, vel dubitatur an justa sit, vel ubi periculum est in mora, ut in *cap. sacro, apud Greg. de Sent. excomm.* vel si adsit periculum mortis, *dicto cap. eos qui in 6.* vel cum excommunicatio lata fuit post appellationem legitimè interpositam ; vel si sententia contineat manifestum in se errorem : quod explicatur in *cap. venerabilibus §. penult. de Sent. excomm. in 6.* Est enim manifestus error & intolerabilis, cum aliquid iniquum sub vi præcepti vel mandati in sententia apertè continetur ; veluti si excommunicatus aliquis fuerit ab Episcopo, quòd pauperi eleemosynam erogaret, vel aliquod opus aliud non culpandum faceret, vel quòd jussum aliquod injustum & prohibitum non exequutus fuisset ; iis casibus Archiepiscopus ad cautelam absolvere potest. Denique ex quacumque causa nulla sit sententia, datur absolutio ad cautelam.

Quæ verò sententia dicatur nulla, explicat distinctè Glossa in *cap. presenti de Sent. excomm. in 6.* ubi duodecim casus enumerat, quibus nulla dicitur sententia : sed illi sunt præcipui, si post appellationem, si à non Judice, *cap. ad audientiam 3. de Consuet. apud Gregor.* si ab excommunicato, *Can. audivimus xxiv. q. 1.* si à Delegato contra delegantis intentionem, *cap. ult. de Prab. in 6.* si contra privilegii tenorem, *cap. cum capella de Privileg. in 6.* & ut dictum est, si manifestum & intolerabilem contineat errorem, *dicto cap. venerabilibus.* Sed casus ille est singularis, quo aliquis absolvitur ad cautelam, quando opponitur illi excommunicatio, ut actus necessarius & qui sine excommunicato nequit expediri, pereat & ad nihilum redigatur, repellendo illum ab agendo : tunc absolvendus est ad cautelam & ad effectum, ut agere possit, quod notatur in *dicto cap. veniens de restib. apud Greg. circa finem,* ubi audiuntur Canonici excommunicati, ut

probentur per eos quæ facta fuerant in Capitulo, cum nulla aliunde emergere posset probatio; & idcirco mandatur à summo Pontifice Abbatibus de Novofonte & Casæ Dei, ut eos absolvant ad cautelam. Vult tamen Rebuffus dicto loco peti absolutionem ab ipso à quo lata excommunicatio dicitur, *arg. cap. Apostolica de Cleric. excomm. vel depos. ministr. apud Gregor.*

Ut autem absolutio ad cautelam locum habet in casibus suprâ dictis; sic certum est eam locum non habere in sententiam Interdicti in aliqua loca generaliter lata: quamvis in excommunicatione & suspensione soleat dari, ut *cap. solet* suprâ dictum est, & in *cap. Apostolica de Except. cap. venerabili, apud Greg.* & redditur ratio ab Interpretibus, quod cum excommunicatio sit durior & periculosior interdicto, idcirco præsentem remedio excommunicatis est subveniendum: vel quod cum absolutio ad cautelam non detur nisi præstata juratoria cautione, ut dictum est, & ut plurimum interdictum propter Principis aut domini temporalis culpam interponatur; iniquum esset si innocentes qui talem peterent absolutionem, cogerentur juratoriam præstare cautionem: vel tertio & melius, ut videlicet domini temporales qui plerumque adversus Ecclesiam sunt contumaces, magis hanc pœnam reformident, videntes sibi omnem absolutionis spem ademptam, donec de causa penitus cognitum sit, & culpam emendaverint, *dicto cap. solet de Sent. excommunic. in 6.* Id quod, ut dictum est, valet in Interdicto universali, veluti populi totius; non in Corpore aliquo, vel Collegio, vel Universitate aut Communitate, in quibus relaxatio datur ad cautelam, *cap. ad hæc quoniam, de Appellation. apud Gregor.* & ibi Glossa, *cap. præsentem de Sent. excomm. in 6.*

Hic autem animadvertendum est quoties datur absolutio ad cautelam, vel ob periculum moræ, vel morbum gravem, vel ad certum tempus, vel ad effectum certæ rei, ut ferendi testimonii, vel ob aliquam aliam urgentem occasionem, non omnino solvi excommunicatum, sed sublato impedimento, & jam sui factus compos & liber excommunicatus, debet adire summum Pontificem, & quàm citissimè potuerit se illi præsentem exhibere petendæ plenæ absolutionis causâ, & in finem satisfactionis; alioqui finito periculo si id negligat facere, reincident in excommunicationem: & ideo dicitur illa absolutio cum reincidentia, vel ad reincidendum, *cap. Apostolica de Except. apud Greg. cap. eos qui de Sent. excomm. ubi Glossa duos casus notat reincidentiar.* Prior, cum in periculo imminente aliquis absolvitur, quo cessante non potuisset absolvi nisi à summo Pontifice, qui si se præsentare nolit, aut negligat, reincident in priorem excommunicationem. Posterior casus est, quando absolutus ad cautelam, à Papa fuit remissus ad Diœcesanum vel alium, si infra tempus se non repræsentat, ipso facto reincident in pristinum vinculum excommunicationis. Quod si quis ita absolutus non possit adire summum Pontificem, vel morbo vel alio impedimento, per procuratorem potest peti absolutio, *cap. cum desideres & cap. porrò de Sent. excomm. apud Gregor.* & ibi Panormit *cap. intelleximus de Judiciis.* Postremò locum habet absolutio in exempto,

qui à Diocesano si excommunicetur & appellet, absolvendus est ad cautelam, quasi nulla sit sententia, quæ tanquam à non suo iudice contra exemptum fuerit prolata, *cap. cum olim 2. de Privileg. apud Greg.*

CAPUT V.

Quis finis, qui sint effectus Absolutionis ad cautelam.

QUAMVIS in *cap. 2.* supra breviter attigerimus finem & effectum absolutionis ad cautelam; tamen hîc distinctius & apertius exponere visum est. Ac præcipuè quinque referuntur fines absolutionis. Primus est, ut favor & gratia Ecclesiæ magis innotescat, quando scilicet sententia tenet in excommunicatum lata, si excommunicatus firmitus & probabilius credat quod sententia non teneat, conceditur in omnem eventum illi ad cautelam absolutio. Nemo enim debet indefensum jus suum relinquere, *L. illud quoque 40 ff. de Hæred. petit.* Est enim ante omnia consulendum animæ ulceratæ, ut conscientiæ detur refrigerium, quo possit paulatim accedere ad divinorum mysteriorum participationem. Eaque cautela respicit personam excommunicati, & in eo mortis est periculum, cui excommunicatio æquiparatur, cum quis propter eam & propter peccatum facilius moriatur, *Can. Episcopi x1. q. 3. & cap. qua fronte de Appellat. apud Gregor.* Secundus est finis vel effectus, ut etiam caveatur alii quibuscum excommunicatus posset in sacris communicare, & aliis negotiis necessariis, quod aliàs fieri non posset sine periculo saltem excommunicationis minoris, *cap. statumus de Sentent. excomm. apud Gregor. & cap. si verè eod.* Tertius est effectus, ut vitetur injuria & infamiaz quæ per excommunicationem infligitur, & tollatur opinio ejus qui putat se falsò esse excommunicatum, *cap. cum desideres §. secunda de Sent. excomm. apud Gregor.* Quartus est ad cautelam futurorum, ne scilicet quæ gesta fuerint ab excommunicato, fiant irrita, *dicto cap. solet 2.* Quintus ad cautelam vel subventionem veritatis probandæ, ut in *dicto cap. veniens 2. de Testibus, apud Gregor.* Videretur etiam absolutio ad cautelam maximè favorabilis propter eos, qui communicantes cum excommunicatis innodantur excommunicatione minore; quod non evenit cum absolutio ad cautelam præcessit, ut mox dicitur, ut in casu *cap. si verè de Sent. excomm. apud Gregor.* His igitur de causis datur absolutio ad cautelam; nec tamen is qui petit sic absolvi, fatetur se rectè excommunicatum fuisse, per regulam illam *Qui gratiæ adversarii se submittit, juri suo non renuntiat, cap. veniens de renuntiat. apud Gregor.* Unde quæritur, si iudex vel adversarius petat ut ille confiteatur sententiam tenere, antequam absolvatur, an confiteri cogatur? Dicunt Interpretes in *cap. per tuas non teneri,* quia ex confessione partis non debet crescere vel decrescere jus adversarii, ut probatur in *L. servitutes §. si qua ff. si servit. vindic.*

Neque etiam quidquam prodest, siue protestetur petens absolutionem, siue non protestetur.

Quid autem producat hæc absolutio, aut quos effectus pariat, ex eo cognoscitur, quod conscientia tam excommunicatorum quam cum illis communicantium tutiore in loco sint, & liberè cum hujusmodi absolutis liceat conversari. Quod tamen cum distinctione intelligi debet, ut in *dicto cap. solet* distinctè explicatur; ut in extrajudicialibus, veluti in officiis divinis scilicet & publicis, & sic securè celebrando, in postulationibus, electionibus, & aliis legitimis actibus admittatur. Potest enim eo modo absolutus, & tamen remanens excommunicatus, etiam divina celebrare impunè, *cap. ad presentiam de Appellat. apud Gregor.* licet alioqui fiat irregularis qui celebrat excommunicatus, *cap. 4. de Clerico excomm. minist. & Can. si quis Episcopus damnatus, & sequenti xi. q. 3.* Si tamen ignoret se excommunicatum, non fiet irregularis, *cap. Apostolica de Sent. excomm. apud Gregor.* At verò in judicialibus absolutus ad cautelam vitandus est, excepto probationis nullitatis sententiæ articulo, *dicto cap. solet.*

Differentiæ verò istius plures rationes adfert Glossa: vel quod in judiciis remanet actio quamvis differatur, *cap. pia de Except. in 6.* vel quod faciliùs interdiciuntur judicialia quam extrajudicialia, & ea quæ sunt juris quàm ea quæ sunt facti, *L. sunt quidam servi ff. de Pœnis*: vel quod in judicio agendo leviùs impediri debemus, cum extra judicium quisque suo jure nitatur; vel quod in judicio iudex quasi medius sit paratus, *cap. sape de Appellat. in 6.* Verùm his rationibus potior ista videtur, quod scilicet hoc detur honori Judicis excommunicatoris, qui magis contemni videretur, si à se excommunicatus ad judicialia admitteretur, quàm si ad extrajudicialia, in quibus sibi nullum adfertur præjudicium.

CAPUT VI.

A quo Absolutio ad cautelam peti debeat.

SI consideretur finis absolutionis ad cautelam, Bernardi Commentatoris Decretalium opinio non est rejicienda, nimirum ut à quolibet Judice Ecclesiastico possit concedi, in *dicto cap. solet de Sent. excomm. in 6.* Unde & Iudex ordinarius, & Metropolitanus, vel Superior ad quem devoluta est appellatio, & Iudex delegatus, & quilibet etiam Presbyter in articulo mortis potest ad cautelam absolvere. In quo tamen adhibenda est distinctio: nam aut pro contumacia, aut pro offensa manifesta lata est excommunicatio, *cap. ex parte & cap. cum olim de Verb. signific. apud Greg.* Si pro contumacia, quia in absentia & contra indefensum lata est sententia, & citatus non comparuit propter periculum viarum, vel aliquod impedimentum; debet à Metropolitano, ad quem appellavit absolutio ad cautelam, humiliter petenti sine mora præstari: veluti etiam cum dubia est offensa, eo modo absol-

vendus est excommunicatus, nisi malit Metropolitanus Suffraganeo suo deferre, & ad eum remittere excommunicatum, ut absolvat ad cautelam.

Quòd si Suffraganeus vel Ordinarius, scilicet excommunicator, noluerit juxta formam Ecclesiæ eum absolvere; tunc debet superior Metropolitanus absolvere, data cautione de stando judicio & parendo sententiæ, *cap. venerabilibus de Sent. excomm. in 6. & cap. per tuas eod. apud Greg. in quo non habetur ratio contradictionis, si se opponat vel excommunicator, vel aduersarius.*

Quòd si Ordinarius propter manifestam offensam excommunicationis sententiam tulerit; tunc Metropolitanus non debet eum absolvere, sed differre donec culpa fuerit emendata, vel nisi requisitus Ordinarius malitiosè noluerit absolutionem concedere, ut in §. *fin. dict. cap. per tuas.* In eo tamen id observandum est, quod in foro etiam Laicorum solet custodiri, ne omisso medio absolutionis beneficium petatur. Potest enim fieri ut subditus Ordinario, veluti Archidiaconus, sententiam excommunicationis tulerit, à qua excommunicatus non ad Metropolitanum, sed ad Ordinarium immediatè superiorem appellare debet, & ab eodem petere absolvi. De qua potestate ab Archidiacono fit mentio in *cap. ad hæc, & cap. Archidiaconi de Off. Archidiaconi, cap. dudum de Electione, cap. Romana de Sentent. excomm. in 6.* scilicet de consuetudine. Distincta verò est jurisdictio per gradus, & Metropolitanus nihil habet juris in subditos suorum Suffraganeorum, *cap. pastoralis de Off. Ordin.*

Sed quæritur in Delegato, an possit absolvere ad cautelam: Glossa in *dict. cap. solet*, & Rebuffus in loco supra dicto, & omnes ferè Interpretes sunt in ea sententia, ut existiment delegatum à summo Pontifice ad aliquod principale negotium, vel generaliter commissum, vel appellationis sub illa forma, *Si inuenis sententiam latam post appellationem, pronuncies esse nullam*, non posse absolvere ad cautelam; idque duplici ratione: tum quia rescripta delegationis sunt stricti juris, nec ab eorum forma recedendum, *cap. cum dilecta & cap. nonnulli de Rescript.* Tum etiam quia absolutio ad cautelam non est de Jure, sed de gratia, & ideo non est extendenda, *argum. L. quod vero ff. de Legib. & argumentum etiam ducitur à dispensatione: cum enim Delegati Papæ vel aliorum non possint dispensare, ergo neque ad cautelam poterunt absolvere.* Sed usu contraria sententia recepta est, quando specialiter & expressè commissum est Delegato, ut absolvere possit ad cautelam. Unde tamen excipiuntur Delegati intra Romanam Curiam, ut est in *Decisione Rota.* Siquidem non facillè hujusmodi absolutio ibi conceditur, ubi extraordinaria & præjudicialis habetur, & semper excommunicatio secum trahere executionem censetur, *Rota decisione 426. cap. pastoralis de Appell.* ideoque cum majori difficultate datur quam simplex absolutio, ut notatur in *dict. cap. solet & cap. venerabilibus.*

CAPUT VII.

Quæ sit forma Absolutionis ad cautelam.

FORMA absolvendi ad cautelam, vel ex ordine procedendi, vel ex forma pronunciandi & verbis in sententia absolutionis expressis sumitur. Ex ordine forma præscribitur in *capit. solet §. in prima igitur*. Nam ubi Judex animadverterit locum esse absolutioni ad cautelam, nimirum ubi contumacia dedit locum sententiæ, vel est dubia offensa, præmittet summaria causæ cognitionem, ut cognoscat fueritne manifesta offensa, an dubia: in quo casu, ait ibidem Innocentius IV. terminus octo dierum indulgetur sic asserenti, ut si probaverit quod opponit adversarius vel excommunicator, non relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda. Quod si non probaverit manifestam offensam, aut si dubia remaneat, non obstante contradictione & intercessione vel partis, vel excommunicatoris, absolutio ad cautelam non differetur; dummodò antea juret excommunicatus quòd parebit mandatis Ecclesiæ, & idoneam præstabit cautionem de satisfaciendo, si fuerit inventus justè excommunicatus. Idque obtinet secundum omnium opinionem, & juxta Monachum & Ostiensem in *dist. cap. venerabili & cap. per rnas & cap. solet eod.* & sic absolvendus est: secus in alia absolutione quæ fit purè & simpliciter.

Altera forma petitur ex verbis ipsis quæ debent apponi, nimirum dicendo, *Absolvo te ad cautelam*: nam nisi hæc verba exprimerentur, intelligeretur pura & simplex absolutio, quæ supponit veram & justam excommunicationem, ut in *cap. capitulum S. (crucis de Rescript. & cap. Apostolica de Except. apud Greg.* Sed utroque modo providere debet Judex ne nimium festinet talem absolutionem concedere; sed summarie, ut dictum est, debet de re cognoscere, an scilicet fuerit lata excommunicatio post appellationem, necne, ut in *cap. quoniam §. in aliis ut lite non contest. apud Gregor.* & præterea prospicere debet an causa appellationis legitimè fuerit assignata, *cap. cordi de appellat. in 6.* Denique reputare debet apud se quæ causam reddant invalidam, ut in *cap. Romana §. cum autem de Appellat. in 6.* Illud etiam ad ejusdem Judicis officium spectat, examinare an excommunicatus malitiosè petat absolvi, ut eo modo adversarius sua frustretur intentione, si negotium diutius prorogetur, ut in *L. tutor 42. ff. de Usur. & fruct. & L. ult. ff. de re judic.* Caveat quoque Judex ne quid odio vel amore, ne prece vel pretio talem concedat absolutionem, ne incidat in pœnas *Decretalis, Cum eterni de re jud. apud Gregor.* Quod si aliquis per vim vel metum se ad cautelam fecerit absolvi, certum est nullam esse absolutionem, cum ea quæ vi metusve causa fiunt rata non habeat Prætor *ff. de eo quod vi metus. causa.* Itaque tantum abest ut hæc vires aliquas sortiatur absolutio, ut etiam ex hujusmodi facto crescat audacia, & ipsa excommunicatio iteretur, *Can. loci xxxv q. 9. cap. ut clericorum de vita & honest. cler.*

C A P U T V I I I .

An Absolutio ad cautelam possit impediri.

HO c caput ex Rebuffi sententia postremo loco addetur, qui in loco supra dicto, scilicet ad Regulam 60. de Indulgentiis, quinque refert modos quibus absolutio ad cautelam potest impediri. Primus est, si per procuratorem petatur, secundum opinionem Ostiens. cap. cum desideres de Sentent. excomm. apud Gregor. & videntur in ea esse opinionem domini de Rota in Decisione 426. in novis. Quod ideo volunt impediri, propterea quod procurator non posset jurare, neque satisfacere, neque cavere pro excommunicato. Sed id communiter reprobatum, ut supra dictum est cap. 4. in fine. Quod tamen intelligendum est si justum occurrat impedimentum propter quod excommunicatus comparere non possit. Nec obstant quæ dicta sunt de procuratore, quasi in ipsius persona non consistant quæ requiruntur ab ipso excommunicato. Nam potest habere, ut debet revera communitus esse procurator, speciale mandatum & ad juramentum præstandum, & ad cavendum, aliaque legitimè facienda, secundum Doctores in cap. venerabilem de Elect. Secundus modus est ratione Judicis incompetentis, ut dictum est supra precedenti capite, cum à non judice quis petit absolvi ad cautelam, vel omissio medio. Tertius est modus quando petitur contra jus, vel ob causam injustam vel ineptam, scilicet in casibus in quibus peti non debet, de quibus supra etiam dictum est. Quartò, ratione formæ non servatæ, ut cum petitur ob manifestam offensam, vel sine satisfactione, vel cautione, vel juramento; cum tamen est dubium inter partes an satisfactio dari debeat, standum est arbitrio boni judicis, cap. cum olim de Verb. signific. apud Gregor. Quintò & postremò, ratione temporis, ut si petatur tempore feriato argum. cap. fin. de Feriis, quia debet dari spatium aliquod temporis quo adversarius citari possit. Sed id non probatur Rebuffo, siquidem feriæ cessare debent ubi agitur periculum animæ, quæ est omnibus præferenda, Can. præcipimus XII. q. 1. l. sancimus C. de Sacros. Eccles.

Et hæc sunt, Illustrissime ac Reverendissime Protomyestes, quæ post tuas ea de re discussiones & disceptationes, ex tempore in tua urbanissima & eruditissima mensa uberrimè & elegantissimè habitas, de absolute ad cautelam colligenda putavi: non ut tuis aliquid doctissimis ac exquisitissimis ea de re commentationibus adderem, hoc enim esset, aquam ad mare: sed ut quo studio, quaque animi contentione & quasi aviditate, tuos excipere sermones soleam, intelligas: quos si liceret etiam aureis, absit dicto invidia, litteris exarandos putarem.

Finis Tractatus de Absolutione ad Cautelam.

EXTRAIT DU PRIVILEGE DU ROT,

PAR grace & Privilege du Roy, en datte du 22.
Avril 1677. signé GAMART, il est permis à
JEAN DE LA CAILLE, Marchand Libraire à Paris,
d'imprimer ou faire imprimer, vendre & debiter,
pendant le temps de vingt années un Livre intitulé,
*Francisci Florentis Jurisconsulti celeberrimi, Opera ju-
ridica*, avec défenses à tous Imprimeurs, Libraires, &
autres, de l'imprimer, vendre ny debiter pendant
ledit temps, sans le consentement de l'exposant, à peine
d'amande, confiscation des exemplaires, & de tous
dépens, dommages & interests, comme il est plus am-
plement porté par lesdites Lettres de Privilege.

*Registré sur le Livre de la Communauté des Marchands Li-
braires, Imprimeurs de Paris, le 25. May. 1677.*

Signé, D. THIERRY Syndic.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 20. Mars 1679.